

УДК 373.5.16:53

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЖИТТЄДАЙНОГО СВІТОБАЧЕННЯ

Кононко О. Л.

У статті обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, висвітлено результати теоретико-експериментального вивчення особливостей прояву та формування у майбутніх педагогів життєдайного світобачення. Здійснено аналіз актуальних досліджень з означеної проблеми, констатовано недостатність її розробки, відсутність єдиного кваліфікаційного та інтегрального підходу до неї. Розкрито суть та структуру провідної категорії, визначено критерії та показники сформованості життєдайного світобачення майбутніх вихователів дошкільних закладів. Основними критеріями оцінки досліджуваного явища визначено його реалістичність, оптимістичність, збалансованість, критичність, моральна орієнтованість та осмисленість. Схарактеризовано типологію світобачення студентської молоді, представлено відповідний кількісний її розподіл, диференційовано особливості кожного з чотирьох типів. Окреслено шляхи реалізації виховної роботи з представниками визначених типів – групової та колективної. Описано шляхи упровадження в освітній процес вищого навчального закладу інноваційних технологій, сприятливих для розвитку у майбутніх педагогів свідомого ставлення до професійного та особистого життя, оптимістичного світобачення. Визначено психолого-педагогічні умови оптимізації освітнього процесу з метою формування у студентської молоді реалістичної картини світу, активної світоглядної позиції, оптимістичного ставлення до життєдіяльності. Основними з них визначено: активізацію світоглядної свідомості, пробудження філософського умонастрою, аксіологічного ставлення до науки, актуалізацію у змісті освіти світоглядних проблем, аналіз та оцінку різноманітних світоглядних орієнтацій та своїх власних, формування світоглядної толерантності й плюралізму, реалізацію системного та інноваційного підходів, розвиток у студентів ціннісного самоставлення, здатності до самореалізації та креативності. Окреслено перспективні напрями подальшого дослідження феномену життєдайного світобачення, зокрема в контексті вивчення дисциплін гуманітарного циклу.

***Ключові слова:** життєдаєне світобачення, світогляд, світоглядне виховання, світоглядна позиція, наукова картина світу, ціннісне самоставлення, інтегральний підхід.*

В статье отражены результаты теоретико-экспериментального исследования проблемы формирования у будущих педагогов животворного мировидения. Раскрыта суть и структура ведущей категории, охарактеризованы критерии и показатели сформированности животворного мировидения у будущих воспитателей дошкольных учреждений, определены психолого-педагогические условия оптимизации образовательного процесса с целью формирования у них реалистической картины мира, активной мировоззренческой позиции.

***Ключевые слова:** животворное мировидение, мировоззрение, мировоззренческое воспитание, мировоззренческая позиция, научная картина мира, ценностное самоотношение, интегральный подход.*

The article substantiates the relevance of the problem under study, highlights the results of the theoretical and experimental study of the peculiarities of the manifestation and formation of the future teachers of the life-giving worldview. The analysis of actual researches on the mentioned problem was made, the lack of its development, the lack of a single qualification and integral approaches to it were noted. The essence and structure of the leading category are revealed, criteria and indicators of the formation of a viable world of the future educators of preschool establishments are determined. The main criteria for evaluating the investigated phenomenon are its realism, optimism, balance, criticality, moral orientation and meaningfulness. The typology of the worldview

of student youth is described, the corresponding quantitative distribution of it is presented, the characteristics of each of the four types are differentiated. The ways of realization of educational work with representatives of certain types - group and collective are outlined. The ways of introduction of innovative technologies, which are favorable for the future teachers to develop a conscious attitude towards professional and personal life, optimistic outlook, are described in the educational process of the higher educational institution. The psychological and pedagogical conditions of optimization of the educational process with the purpose of forming in a student's youth a realistic picture of the world, an active ideological position, an optimistic attitude to life are determined. The main of them is defined as: activization of worldview consciousness, awakening of the philosophical mindset, axiological attitude to science, actualization in the content of the world-view education, analysis and evaluation of various philosophical orientations and their own, the formation of ideological tolerance and pluralism, the implementation of systemic and innovative approaches, development of students value self-help, ability to self-fulfillment and creativity. Perspective directions of further investigation of the phenomenon of life-giving worldview, in particular in the context of studying the disciplines of the humanitarian cycle, are outlined. Key words: life-giving outlook, world outlook, world-view education, outlook position, scientific picture of the world, value orientation, integral approach.

Постановка проблеми. Початок XXI століття ознаменувався зміною світоглядної позиції людей, трансформацією цінностей, руйнацією моделі врівноваженого світу. Одним з першочергових завдань підготовки майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі має стати їхнє світоглядне виховання. Спрямованість світоглядної позиції, її глибина і стійкість є запорукою якісного професійного та особистісного зростання студентської молоді. Сьогодення змушує її вирішувати життєві задачі високої новизни й складності, актуалізує необхідність поводитися компетентно у багатоваріантному світі, виділяти та кваліфікувати події за ступенем їх значущості, безпеки, корисності. Це посилює важливість формування у майбутніх педагогів *свідомого ставлення до життя* (особистого та професійного), *активної світоглядної позиції, реалістичної картини світу*. Світобачення як феномен свідомості засвідчує існування зв'язку між внутрішнім світом особистості та її зовнішнім життям; фіксує її ставлення до оточуючого світу та самої себе; об'єктивує ідеали та цінності молоді людини, способи сприйняття й усвідомлення нею подій і явищ.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема формування у майбутніх педагогів світогляду, реалістичної картини світу, ціннісного самоставлення, свідомого й позитивного впливу на своє професійне та особисте життя залишається однією з найбільш актуальних й недостатньо розроблених педагогічною наукою.

Певну увагу фахівцями приділено оцінці впливу світогляду на розвиток особистості, зокрема взаємозв'язку світогляду з оволодінням нею культурою поведінки. Вказані аспекти проблеми висвітлено у працях К. Абульханової-Славської, Б. Ананьєва, А. Асмолова, А. Бодальова, С. Виготського, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна та ін.

З огляду на те, що світогляд є духовною складовою свідомості, ми проаналізували підходи провідних фахівців до морально-духовного розвитку особистості. Вагомий внесок у розробку теоретичних засад вказаної проблеми належить відомим вітчизняним психологам і педагогам, зокрема Р. Арцишевському, Г. Баллу, І. Беху, Г. Васяновичу, С. Гончаренку, І. Зязюну та ін.

Розробляючи складну й вкрай важливу проблему формування світогляду, різні фахівці висвітлюють різні її аспекти: А. Азархін, В. Гребеньков, Н. Соболева концентрують увагу на понятті *світоглядної культури* особистості; В. Андрущенко, В. Безрукова, Т. Горохівська, Н. Крамська, М. Папуча, О. Шаповал – на світогляді як феномені *внутрішнього світу*; Л. Абросімова, Є. Бистрицький, М. Долженко, В. Іванов, Г. Позизейко вивчають проблему світогляду у контексті *духовного* розвитку молоді.

Провідними вітчизняними фахівцями зафіксовано важливу роль світоглядного виховання в освітньому процесі вищого навчального закладу, у підготовці майбутніх

педагогів. Філософсько-освітні засади світоглядного виховання майбутнього педагога відображено у працях В. Андрущенко, Л. Губерського, І. Зяюна, М. Євтуха, В. Кременя, Б. Лихачова, М. Нікандрова, О. Сухомлинської; зв'язок культури й світогляду майбутніх педагогів вивчали В. Малахов, А. Швейцер; роль духовних цінностей у становленні світогляду студентської молоді визначена у працях О. Бєлих, О. Бондаровської, О. Олексюк, О. Семашко, Д. Чернилевського, С. Шадрикова.

За відсутності єдиного класифікаційного та системного підходу до дослідження феномену "світоглядної позиції", різні фахівці оперують близькими й водночас відмінними поняттями: "світоглядні орієнтири" (З. Хитра), "світоглядна культура" (І. Ковальчук), "світоглядне виховання" (К. Кнорринг), "типи ставлення до життя" (Г. Малайчук), "педагогічний світогляд" та "педагогічна самосвідомість" (Л. Мітіна, Р. Овчинніков, Л. Реутова, В. Сластьонін).

На думку більшості фахівців, критерієм справжньої духовності студентської молоді виступає її світоглядна спрямованість на формування в собі морально-духовних якостей та властивостей, зокрема креативності, суб'єктної активності, відповідальної громадянської позиції [2; 8].

Аналіз наукових джерел з проблеми світогляду дозволяє констатувати, що сьогодні бракує комплексних досліджень, присвячених формуванню у майбутніх педагогів життєдайного світобачення як динамічного, позитивно забарвленого утворення свідомості, яке визначає вектор професійного та особистого життя, впливає на ціннісні орієнтації, вибори, якісний рівень діяльності.

Мета статті. висвітлення результатів теоретико-експериментального дослідження феномену світобачення; критеріїв та показників його сформованості у майбутніх педагогів; типології їхньої світоглядної позиції; психолого-педагогічних умов формування у них життєдайного світобачення.

Виклад основного матеріалу. Відправні положення нашого дослідження базувалися на узагальненнях провідних психологів та педагогів, згідно з якими *світогляд* відображає певним чином впорядковану організацію внутрішнього світу особистості, обумовлює способи її орієнтації у довкіллі та якісний рівень діяльності, регулює життєдіяльність у цілому, визначає вектор життя. Світогляд є *духовною складовою свідомості*, яка уособлює *смисли* існування, узагальнює уявлення майбутніх педагогів про життя, його сенс, своє місце в ньому. Він є *системою* стійких поглядів студентської молоді на моральні закони буття, яка проявляється в ідеях, переконаннях, ідеалах, ціннісних орієнтаціях, принципах життя і визначає їхні вчинки, вибори, почуття [1; 3].

Світогляд студентів відіграє в освітньому процесі вищого навчального величезну роль: визначає цілі, принципи, зміст і методи виховання; "пропускається" через усе життя майбутнього педагога, спрямовуючи, контролюючи, оцінюючи його діяльність, формуючи й закріплюючи певні ставлення до довкілля та самого себе. Світоглядні основи виховання – це знання молоді людини про сенс професійного та особистого життя, які формують виховні відносини [4, с. 58].

З визначеними вище поняттями пов'язане поняття "*педагогічна самосвідомість*", яке кваліфікуємо як здатність майбутнього педагога наділяти смислами свої освітні дії, прогнозувати їхній вплив на життя, діяльність та взаємини з оточуючими. Педагогічна самосвідомість формується на базі професійної та наукової свідомості. Наявність педагогічної самосвідомості робить студента більш самостійним, суб'єктивує його внутрішню й зовнішню позицію. Тільки наявність власної світоглядної позиції перетворює майбутнього педагога на суб'єкта освітнього процесу. Педагогічна самосвідомість дозволяє виважено визначитися з світоглядом, усвідомити свою педагогічну місію [7].

Оперуючи поняттям "*педагогічний світогляд*", ми розуміємо під ним систему поглядів випускника вищого навчального закладу на природу і призначення освітніх відносин. По суті йдеться про усвідомлення ним сутності професійного розвитку, його особливостей та причинно-наслідкових зв'язків. Педагогічний світогляд формується завдяки культурі, науковим знанням, пошуковій активності, навчанню.

Спираючись на доробок фахівців, вважаємо, що в основі *світоглядної позиції* майбутнього педагога лежать уявлення про наукові знання як найвищу культурну цінність і необхідну умову орієнтації у світі. Світоглядну позицію кваліфікуємо як

життєву філософію, яка слугує соціально-моральній орієнтації у зовнішньому та власному внутрішньому світі.

Ми ґрунтувалися на тезі, що ідеальне світобачення має бути цілісним (інтегрованим, повним), адекватним, оптимістичним, реалістичним, збалансованим, морально зорієнтованим, несуперечливим. У такому разі воно виступає надійним життєвим орієнтиром, уможлиблює компетентну поведінку у складних та невизначених ситуаціях. Такий тип світобачення є *життєдайним*, характеризує такий погляд на життя, який оживлює, укріплює, породжує та підсилює природні сили, життєву енергію особистості, допомагає її гармонійній взаємодії із світом – природним, предметним, соціальним та власним "Я". Світобачення майбутнього педагога може бути клаптевим, неадекватним, песимістичним, незбалансованим, меркантильно забарвленим, суперечливим, викривленим. У такому випадку воно радше дезорієнтує, ніж слугує дороговказом, ускладнює життя студентської молоді, призводить до прийняття недоцільних рішень.

Наше дослідження спрямовувалося на вивчення особливостей світобачення студентської молоді, встановлення його типології, з'ясування міри узгодження внутрішніх спонук та зовнішньої поведінки майбутніх педагогів, їхніх домагань та можливостей, життєвих планів та реальних дій. Це передбачало розробку чітких критеріїв та показників сформованості у досліджуваних світобачення, світоглядної позиції. У табл. 1 схарактеризовано використані у дослідженні авторські критерії та показники, за якими оцінювався тип світобачення студентської молоді.

Таблиця 1

**Критерії та показники сформованості у майбутніх педагогів
життєдайного світобачення
(оптимістично-конструктивної світоглядної позиції)**

Критерії	Показники
Реалістичність	Керується у своїх діях практичним досвідом, набутими знаннями та вміннями, об'єктивною доцільністю, вимогами ситуації, здоровим глуздом; орієнтується на справжні, а не уявні події, вчинки, явища
Оптимістичність	Розвинене позитивне мислення; у негативних подіях знаходить щось корисне; не перебільшує значення невдач і неприємностей, радіє успіхам; переважає врівноважена поведінка та хороше самопочуття
Збалансованість	Картина світу цілісна, повна, систематизована, адекватна; уявлення про природу, людей, культуру та власне "Я" збалансовані; внутрішні спонуки продукують адекватні зовнішні прояви; гармонійно поєднуються слова та дії, наміри та реальна активність
Критичність	Усвідомлює та виправляє свої помилки та помилки інших; аналізує та об'єктивно оцінює свої думки, почуття, якості, результати діяльності; зважає аргументи й докази "за" і "проти"; перевіряє припущення, приймає зважені рішення
Моральна орієнтованість	У своїх планах та намірах орієнтується на моральні норми і правила; реалізується у соціально прийнятний та схвалюваний спосіб; усвідомлює значення совісті, вчиняє совісно за відсутності зовнішнього контролю
Осмысленість	Усвідомлює та оцінює знання про світ та своє місце в ньому; дає собі звіт у діях та вчинках; вербалізує погляди та ставлення, обґрунтовує судження; відображає їх у різних формах та видах діяльності

У процесі визначення типу світобачення, окрім зазначених вище критеріїв та показників, бралися до уваги стабільність та модальність їх прояву досліджуваними у різних ситуаціях та видах діяльності. Відповідно до цього було виділено чотири основних типи світобачення майбутніх педагогів – оптимістичний ("створювач"), обережний ("перестраховальник"), войовничий ("критик"), песимістичний ("скиглій"). З метою визначення особливостей свідомості і поведінки представників кожного типу світобачення використано такі емпіричні методи: спостереження, бесіди та анкетування. Нижче подано кількісний розподіл та якісна характеристика типів світобачення 30 майбутніх педагогів.

Таблиця 2

Кількісний розподіл досліджуваних за типом світоглядної позиції та відповідним ставленням до життя

Тип світобачення	Прояви свідомості та поведінки	Кількісний склад (у %)
"Створювач"	Картина світу наукова, реалістична, складна, адекватна, збалансована, несуперечлива. Мислить позитивно, в усьому шукає практичний смисл, доцільність. Орієнтується на здоровий глузд. Намагається змінювати усе на краще, охоче навчається. Прагне успіху, вдається до здорової міри ризику, налаштований на створення нового. Фіксує увагу на приємному, оптимістично ставиться до життя. Діє самостійно, впевнено, зважено, конструктивно; швидко приймає зважені рішення. Не драматизує неприємності й поразки, знаходить в них щось позитивне для себе. Здатний до самоконтролю та саморегуляції. Керується почуттям совісті. Критичність збалансована з самокритичністю слова – з діями	23,3
"Перестраховальник"	Картина світу реалістична, адекватна, проте недостатньо повна та збалансована. Часто сумнівається, ставиться з певною пересторогою, недовірою до людей, ситуацій, подій. Багаторазово перепитує, перевіряє, висловлює певні побоювання перед прийняттям рішення. Діє недостатньо впевнено, охоче звертається за допомогою до інших. Зіткнення з труднощами спантеличує, уповільнює діяльність, провокує бажання звернутися за допомогою. Самокритичність переважає над критичністю; зовнішній контроль та оцінка – над самоконтролем та самооцінкою	33,2

Продовження таблиці 2

"Критик"	Картина світу цілісна, інтегрована, проте недостатньо реалістична. Особа вирізняється войовничим характером, агресивністю, бійцівськими якостями, схильністю до змагальності. Самооцінка та рівень домагань завищені. Активність переважно спонтанна, недостатньо зважена, рішення приймає поспіхом. Оточуючих постійно критикує, часто несправедливо, до себе ставиться поблажливо, виправдовує свої поразки, звинувачує в них інших. Домінує орієнтація на успіх за будь-яку ціну, високої ваги надає престижу та оцінкам значущих людей. Критичність переважає над самокритичністю	26,7
"Скиглій"	Картина світу схематична, спрощена, нереалістична, незбалансована; мислення негативне. Увагу концентрує переважно на проблемах, неприємностях, поразках. Переважає пораженьська позиція, схильність не стільки досягти успіху, скільки уникнути неспіху. Поведінка невпевнена, мотивована страхом та соромом, самооцінка та очікування низькі. Високий рівень залежності від допомоги, опіки, приписів та оцінок авторитетних людей. Принципи відсутні, самокритичність переважає над критичністю	16,8

Узагальнюючи наведені у таблиці якісно-кількісні дані, можна зробити висновок, що **створювач** є людиною конструктивною, яка прагне позитивно впливати на довкілля, **змінювати** його на краще, оволодівати для цього необхідними знаннями та уміннями, виявляти активну за формою та моральну за змістом життєву позицію. Для **перестраховальника** не так важливо діяти самостійно, щось змінювати на краще, як досягти бажаного якомога меншими зусиллями, вдатися до зовнішньої допомоги, використати готові рішення авторитетних інших, поводитися згідно прийнятих норм. **Критик** – людина войовнича, дратівлива, невдоволена, схильна до лихослів'я, висміювання, критиканства та агресії й водночас амбітна, здатна до руйнівної активності заради досягнення успіху. **Скиглій** – особа невпевнена у собі, залежна від інших, пасивна, орієнтована на керівництво та допомогу авторитетних інших.

Отже, лише близько чверті майбутніх педагогів характеризуються життєдайним світоглядом, стабільною компетентною поведінкою, збалансованістю уявлень та дій, здатністю покладатися на власний досвід, готовністю здобувати нові знання та уміння. Це актуалізує необхідність спеціальної організації системної освітньої роботи з студентською молоддю, спрямованої на формування у неї життєдайного світобачення. Вона передбачає створення таких психолого-педагогічних умов:

- активізації *світоглядної свідомості* студентів, пробудження в них *філософського умонастрою*;
- визнання важливості орієнтації освітнього процесу на *світоглядні аспекти науки, аксіологічне ставлення до неї*;

- актуалізації *світоглядних проблем* у змісті навчальних предметів;
- відображення в освітньому процесі *різноманітності* існуючих *світоглядних орієнтацій*, їх аналіз, оцінка, вираження й обґрунтування власного відношення до них;
- формування толерантного ставлення до відмінних від власної світоглядних позицій, *світоглядної терпимості*;
- *відмова* від жорсткої вимоги визнавати *єдине вірне бачення світу*;
- реалізація *системного та інноваційного* підходів до змісту, форм і методів освітньої діяльності, які сприяють формуванню та прояву студентами життєдайного світобачення;
- наближення змісту освіти до *реалій сьогодення* з його складностями та суперечностями;
- розвиток у студентської молоді *ціннісного самоставлення*, адекватної самооцінки, уміння визначати власні чесноти і вади, виявляти самоповагу, реалізувати свій природний потенціал;
- вправлення майбутніх педагогів в умінні *самовизначатися*, самостійно обирати зміст і складність роботи, приймати власні рішення, надавати комусь-чомусь перевагу;
- сприяння проявам студентами *креативності* в різних сферах життя та видах діяльності;
- *самоаналіз та самооцінка* майбутніми педагогами різних характеристик власної *картини світу* (цілісності, повноти, адекватності, складності);

З огляду на те, що формування світогляду як сукупності переконань майбутнього педагога стосовно значущих складових його життєвого світу є одним з важливих напрямів освітньої роботи сучасного вищого навчального закладу, а найважливішим компонентом світогляду, його предметною стороною виступає картина світу, доцільно детальніше зупинитися на цьому аспекті.

Важливим показником сформованості *індивідуальної* картини світу як сукупності уявлень особистості про світ та своє місце в ньому, є ступінь їх *осмисленості*, що засвідчується здатністю розповідати про них, обґрунтовувати свої судження, відобразити свої уявлення у різних видах діяльності [5, с. 416].

Основними критеріями оцінки міри сформованості у майбутніх педагогів картини світу є її адекватність, реалістичність, повнота, складність. Показниками критеріїв виступають здатність особистості розрізнити реальне-уявне; відтворювати побачене, почуте, пережите, адекватно їх оцінювати; формулювати, обґрунтовувати та відстоювати думку; здійснювати самостійні вибори та приймати власні рішення; визначати життєві цілі та планувати свої дії; виявляти рефлексію; вносити корективи у свою діяльність; проявляти креативність; жити у злагоді з довкіллям і згоді з собою; гармонійно адаптуватись та комфортно існувати в різних умовах життя; передбачати та враховувати усі суттєві особливості оточуючого світу.

Формуючи у майбутніх педагогів цілісну наукову картину світу, слід чітко диференціювати розвивальні, навчальні та виховні завдання, які належить розв'язувати. До *розвивальних* слід віднести сприяння становленню у студентів чутливості, сприйнятливості, самостійності, потреби самовиражатися у соціально прийнятний спосіб; до *навчальних* – розширення уявлень, збагачення знань про світ та себе, розвиток загальних та спеціальних умінь; до *виховних* – формування ціннісного ставлення до світу та себе, плекання інтересу до довкілля та власного "Я", заохочення до креативності.

Оцінюючи міру сформованості у майбутніх педагогів цілісної наукової картини світу, слід звернути увагу на: наявність реалістичних й повних уявлень про природу, рукотворний світ, людей та самих себе; компетентну поведінку у проблемних ситуаціях; адекватне виконання соціальних ролей, широту використовуваного у спілкуванні репертуару; швидку адаптацію до нових умов та життєвих обставин; прагнення повторити вдалі дії, внести в них доцільні зміни; здатність перенести минулий досвід у нові життєві ситуації; уміння планувати свої дії, об'єктивно оцінювати їх продуктивність, відмовлятися від невдалих; інтегрувати власний досвід та досвід інших людей.

Єдність розвиненої свідомості та компетентної поведінки засвідчує сформованість у майбутніх педагогів реалістичної наукової картини світу, а отже і життєдайного світобачення. Важливо, щоб студенти усвідомлювали: однозначні трактовки неоднозначних життєвих явищ спрощують, примітивізують картину світу, налаштовують на чорно-біле світосприйняття, позбавляють різнобарвної гама їхнє світобачення.

Запровадження інноваційного підходу у формуванні життєдайного світобачення майбутніх педагогів передбачає не лише створення та розповсюдження нових технологій. У першу чергу він передбачає суттєві зміни способу діяльності, стилю мислення студентства, його світоглядної позиції. Професіоналізм випускника вищого навчального закладу кваліфікується як його інтегральна характеристика, якою засвідчується його особистісна зрілість, активна життєва позиція, громадянська культура, педагогічна майстерність, здатність діяти творчо у нестандартних життєвих ситуаціях, знаходити ефективні рішення проблем, осмислювати свій педагогічний досвід, запроваджувати ефективні технології, самовдосконалюватися [6].

З метою формування у студентської молоді життєдайного світобачення доцільно використовувати її внутрішні ресурси, актуалізувати суб'єктну активність, творчий потенціал. Зростання питомої ваги самостійної роботи майбутніх педагогів сприятиме розвитку в них *власної освітньої траєкторії*, стійкої внутрішньої мотивації учіння, здатності до пошуково-пізнавальної діяльності, уміння здійснювати власні вибори та приймати самостійні рішення [7].

Висновки. У дослідженні встановлено визначальну роль життєдайного світобачення у професійному та особистісному становленні майбутніх педагогів. Визначено, що предметною стороною світогляду студентів є картина світу, що актуалізує необхідність формування у них її наукової основи. Розроблено типологію світобачення майбутніх педагогів, схарактеризовано специфіку кожного з чотирьох визначених типів, сформульовано психолого-педагогічні умови оптимізації освітнього процесу з метою формування у них життєдайного світобачення як життєвого орієнтиру. Перспективним напрямом подальшої роботи є вивчення ролі дисциплін гуманітарного циклу у формуванні життєдайного світобачення студентської молоді.

Література

1. Арцишевский Р. А. Мировоззрение: сущность, специфика, развитие : монография / Р. А. Арцишевский. – Львов : Вища школа, 1986. – 196 с.
2. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта: соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти / Г. О. Балл. – Рівне : Ліста, 2003. – 128 с.
3. Бєлих О. С. Духовні основи формування світогляду студентської молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук / О. С. Бєлих ; Східноукраїнський нац. ун-т імені В. Даля. – Луганськ, 2013. – 40 с.
4. Вашкевич В. М. Модифікація світоглядних засад молоді в контексті цивілізаційного розвитку України / В. М. Вашкевич // Гілея: науковий вісник : зб. наук. праць. – Київ, 2007. – Вип. 8. – С. 57–64.
5. Жукова Н. Картина світу, образ світу і модель світу в їх специфіці та взаємодії / Н. Жукова // Збірник наукових праць. – Кіровоград : Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка. – 2010. – Вип. 89 (1). – С. 416–420.
6. Остапчук О. С. Розвиток особистості в моделі інноваційного функціонування освітньої системи / О. С. Остапчук // Теоретико-методологічні проблеми розвитку особистості в системі неперервної освіти / за ред. С. Д. Максименка. – К., 2005. – С. 211–215.
7. Татенко В. А. Психологія у суб'єктивному вимірі (рос.) / В. А. Татенко. – К. : Просвіта, 1996. – 404 с.